

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i El Salvador 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

El Salvador har ett demokratiskt styrelseskick, dock med stora brister. De höga korruptionsnivåerna gör att den organiserade brottsligheten har stort inflytande över politiken och rättssystemet. Samhället präglas av stor ekonomisk och social ojämlikhet. Personer som tillhör urfolken diskrimineras i särskilt hög grad, både ekonomiskt, socialt och kulturellt.

Under år 2016 beslutade Högsta domstolen att amnestilagen för brott begångna under den interna väpnade konflikten inte omfattar brott mot mänskligheten. Som följd av detta kan flera viktiga fall öppnas vilket är ett framsteg för övergångsrättvisan.

Mordfrekvensen sjönk till följd av vapenvilan mellan regeringen och de två största kriminella ungdomsgängen år 2012, men sedan dess har våldsnivåerna successivt ökat. El Salvador har idag en av världens högsta mordfrekvenser. Strafffriheten är mycket hög på grund av korruption och svaga institutioner.

Militären kallas ofta in för att utföra polisiära uppgifter, med syfte att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Situationen i landets fängelser är mycket allvarlig med en hög grad av överbeläggning, våld och bristande sanitära förhållanden. Häktningstiderna överskrider de lagstadgade begränsningarna och häktade förvaras tillsammans med redan dömda.

Det totala abortförbudet äventyrar kvinnor och flickors rätt till hälsa och bidrar till att hålla kvar kvinnor och flickor i fattigdom. Aktivister som arbetar med kvinnors rättigheter och abortfrågor är mycket utsatta för attacker och trakasserier.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Enligt författningen ska den lagstiftande, den verkställande och den dömande makten vara fristående från varandra. I verkligheten är rättsväsendets självständighet dock svag på grund av omfattande korruption och bristande resurser, vilket bland annat resulterar i hög straffrihet. Straffriheten är generellt hög och omfattar cirka 90 procent av alla brott enligt *InSight Crime*.

Militären kallas ofta in för att stödja den nationella polisen. Även efter fredsavtalen på 1990-talet har militären haft stor makt i landet. Till skillnad från polisen åtnjuter militären ett relativt högt folkligt förtroende.

Högsta domstolens 15 ledamöter tillsätts för nioårsperioder, vart tredje år byts fem av domarna ut. Ledamöterna tillsätts av nationalförsamlingen, ofta sker tillsättningarna strax före parlamentsvalet eftersom det parti som för tillfället har majoriteten inte vill riskera att förlora makten över tillsättningen. Fem av femton ledamöter i högsta domstolen är kvinnor. Ingen ledamot i högsta domstolen identifierar sig som urfolk. FN:s särskilde rapportör för domares och advokaters oberoende konstaterade efter sitt besök i landet under 2012 att proceduren för utnämning av domare till Högsta domstolen inte är utformad på ett sätt som garanterar att de väljs enligt objektiva och rättvisa kriterier.

Trots att Högsta domstolens ledamöter tillsätts av nationalförsamlingen har domstolen flera gånger upphävt lagar och beslut fattade av den lagstiftande eller verkställande makten vilket visar på att domstolen till viss del verkar självständigt. Å andra sidan verkställs inte alltid Högsta domstolens domar. Till exempel beslöt domstolen i november 2014 att valsystemet skulle förändras så att väljare kan rösta på kandidater från flera olika partier. Detta har ännu inte verkställts.

Korruptionen är relativt omfattande. Organisationen *Transparency International's* index för upplevd korruption 2015 placerar El Salvador på plats 72 av 168 länder. Lagliga instrument finns för att motverka att tjänstemän berikar sig på olaglig väg samt illegal finansiering av partier, men dessa utnyttjas sällan. Tre tidigare presidenter står anklagade för korruption. År 2014 åtalades den före detta presidenten Francisco Flores för att själv ha behållit 15 miljoner dollar av det taiwanesiska bistånd som var ämnat för stöd till de drabbade av jordbävningen 2001. Flores avled dock i januari 2016, innan rättegång hållits. I oktober 2016 arresterades Elías Antonio Saca som var president 2004-2009 för grov korruption, pengatvätt och samröre med organiserad brottslighet och satt 2016 häktad i väntan på rättegång. Sacas efterträdare Mauricio Funes som var president 2009-2014 fick i september 2016 politisk asyl i Nicaragua dit han flytt undan anklagelser om korruption.

Sedan år 2011 finns en lag och en ansvarig myndighet som garanterar allmänhetens tillgång till offentlig information med syfte att öka transparensen inom staten. Trots detta har medborgarna begränsad insyn i staten och de politiska institutionerna. Det finns även ett ombudsmannaämbete för mänskliga rättigheter med behörighet att utreda enskilda klagomål som finns representerad i större delen av landet. Under 2015 mottog Ombudsmannen för mänskliga rättigheter 1 181 anmälningar mot poliser för kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Tillgången till rättsväsendet skiljer sig åt mellan olika grupper i samhället och grupper såsom urfolk, kvinnor, äldre och HBTQ-personer har tillgång i mindre utsträckning. Därför är den särskilda åklagarenheten för brott mot mänskliga rättigheter en viktig instans, liksom de särskilda åklagarna för grupper såsom kvinnor, barn och äldre. Dessa instanser är dock endast representerade i de stora städerna och har en begränsad kapacitet i förhållande till behoven.

I juli 2016 fastställde Högsta domstolens konstitutionella kammare att lagen om amnesti för brott begångna under den tolv år långa interna väpnade konflikten som avslutades 1992 inte gäller för brott mot mänskligheten, vilket innebär att ansvariga nu kan ställas inför rätta.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Författningen från 1983 föreskriver ett demokratiskt statsskick med en verkställande, en lagstiftande och en dömande makt. Den verkställande makten utövas av presidenten som utses i allmänna val för en femårsperiod. Sittande president är förbjuden att ställa upp för omval men kan ställa upp igen efter minst en mandatperiod. Regeringen utnämns och avsätts av presidenten. Den lagstiftande makten ligger hos parlamentet även kallat nationalförsamlingen, *Asamblea Nacional*, vars 84 ledamöter väljs för en mandatperiod på tre år. Parlamentet har en kammare. Nationalförsamlingen har rätt att avsätta ministrar som inte kommer när de kallas till parlamentet, vilket medför att nationalförsamlingen har viss makt över regeringen. De senaste parlaments- och kommunvalen hölls i mars 2015. Högerpartiet *Arena* fick flest röster, dock inte tillräckligt för att uppnå egen majoritet i nationalförsamlingen. Valdeltagandet var 48 procent, 53 procent av väljarna var kvinnor. Salvadoraner över 18 år har rösträtt, dock måste man i god tid innan valet registrera sig i röstlängden. Sedan 2014 har även salvadoraner bosatta i utlandet rätt att rösta.

I februari 2014 hölls presidentval där Salvador Sanchez Cerén från vänsterpartiet och den före detta gerillarörelsen Fronten Farabundo Martí för nationell befrielse (FMLN) fick flest röster. Valdeltagandet var 68 procent. Presidenten är stats- och regeringschef samt överbefälhavare.

Fria och rättvisa val har hållits sedan 2004. Valinstitutionerna är dock ineffektiva och till stor del beroende av politiska aktörer. Det finns ingen möjlighet för medborgare att initiera folkomröstningar eller lämna in medborgarförslag, förutom på lokal nivå.

Generellt är interndemokratin inom partierna låg. Kandidaterna på partiernas listor väljs uteslutande av en liten elit inom partiet. En frivillig redovisning av finansiering av politiska partier infördes 2013, vilken dock har liten praktisk effekt för ökad transparens. Partierna är ideologiskt polariserade, de två största partierna *Arena* och FMLN är höger respektive vänster. Förutom *Arena* och FMLN innehar ytterligare tre partier platser i nationalförsamlingen.

Under parlamentsvalet 2015 tillämpades för första gången en kvoteringslag som stadgar att 30 procent av alla på vallistorna ska vara kvinnor. Av parlamentets 84 ledamöter valda för perioden 2015-2018 är 27 kvinnor, vilket motsvarar 32 procent. En av de 13 ministrarna är kvinna.

Inga personer i den lagstiftande församlingen eller regeringen identifierar sig som urfolk eller annan etnisk minoritet och ingen kvotering av urfolk finns.

Det civila samhällets utrymme

Majoriteten av de salvadoranska civilsamhällesorganisationerna utvecklades under inbördeskriget och fredsprocesserna. Idag ges organisationer möjlighet att delta i policyskapande processer genom att konsulteras vid framtagandet av nya lagar. Dock implementeras denna rättighet i relativt låg grad, bland annat på grund av regeringens begränsade register över organisationer och organisationernas svårigheter att komma överens. Regeringen har skapat en plattform för dialog kallad *Consejo económico y social*, som sammanför regeringsrepresentanter med företrädare för näringslivet och civilsamhällesorganisationer för att diskutera olika teman av nationell angelägenhet på området ekonomiska och sociala rättigheter.

Samtidigt rapporterar Internationella institutet för demokrati och fria val (IDEA) att El Salvador har Latinamerikas lägsta icke-konventionella politiska deltagande, såsom deltagande i protester eller sociala rörelser.

Hot mot människorättsförsvarare förekommer och enligt organisationer för mänskliga rättigheter misstänks dessa hot ibland härröra från grupper inom polisen och militären. Personer som arbetar med att värna miljön är en särskilt utsatt grupp. Även organisationer som jobbar för kvinnors rättigheter och avkriminalisering av abort motarbetas och trakasseras av företrädare för staten. Aktiva inom dessa organisationer utsätts för smutskastningskampanjer, våld och hot. Detta gäller också fackliga företrädare som i hög grad utsätts för våld och hot. Strafffriheten för förövarna är hög.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekten för liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

El Salvador präglas av mycket höga våldsnivåer. Brottsligheten är den högsta i regionen. Under 2015 låg mordfrekvensen enligt *InSight Crime* på 103 mord

per 100 000 invånare, vilket motsvarar nivåerna under inbördeskriget och är en av de allra högsta nivåerna i världen. Den främsta orsaken är stridigheterna mellan regeringen och kriminella ungdomsgäng, så kallade *maras*, vars vapenvila bröts år 2014 efter två år. Grundläggande civila och politiska rättigheter kan inskränkas under vissa omständigheter, till exempel i syfte att bekämpa *maras*. Mord på och försvinnanden av medlemmar i kriminella ungdomsgäng har förekommit under lång tid i landet. Den senaste tiden har regeringens strategi mot gängen hårdnat och i samband med det har antalet anmälningar mot polisen gällande utomrättsliga avrättningar av gängmedlemmar ökat. Det finns misstankar om att olika grupperingar av före detta medlemmar i den interna väpnade konfliktens dödsskvadroner, lokala politiker, affärsmän och delar av poliskår eller militär står bakom dessa aktioner för att undanröja personer.

Tortyr är förbjudet i El Salvador men lagen är vagt formulerad vilket gör den öppen för tolkning. Rapporter finns om att säkerhetsstyrkorna använt sig av tortyr och att straffriheten för detta är hög.

Fängelsesystemet präglas av överbeläggning, våld och bristande sanitära förhållanden. Enligt nationella uppgifter översteg antalet interner på landets fängelser 30 000 år 2015 medan kapaciteten uppgick till cirka 8 500 platser. Våldet i fängelserna är utbrett. Fångar har fortsatt att leda brottslig aktivitet inifrån fängelserna, i vissa fall med inblandning av fängelsevakter. Fängelserna används även som rekryteringsbas för de kriminella organisationerna. Häktade sitter ofta tillsammans med redan dömda.

Människohandel utgår från, transiterar och riktas till El Salvador för sexhandel och tvångsarbete. Särskilt kvinnor, barn och HBTQ-personer är utsatta. Regeringens insatser riktas dock endast mot kvinnor, varför pojkar och HBTQ-personer inte har tillgång till bland annat skyddade boenden.

Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades 1983 och den senaste avrättningen ägde rum 1973. Dödsstraff kan dock enligt militär lagstiftning tillämpas i krigstid.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Den salvadoranska lagstiftningen förbjuder godtyckliga frihetsberövanden. Beslut från domare eller åklagare krävs för anhållande, såvida inte en person tas på bar gärning under pågående brott. Dock respekteras inte alltid de

procedurer som enligt lag ska föregå häktning. Lagen tillåter häktning i sex månader innan rättegång hålls, med möjlighet att förlänga häktningstiden till ett år. Tidsfristerna överskrids ofta. Av det totala antalet frihetsberövade sitter en fjärdedel i väntan på rättegång och många får vänta i flera år.

Kidnappningar och utpressning av kriminella gäng har ökat de senaste åren och har ofta koppling till de mexikanska drokartellerna.

Det finns inga formella inrikes eller utrikes reserestriktioner. För att få ett pass utfärdat krävs giltig identitetshandling. Handläggningstiden för att få en identitetshandling kan ibland vara lång.

Rättssäkerhet

Domstolarna är formellt oberoende men El Salvadors rättsväsende präglas av en omfattande korruption och bristande resurser vilket resulterar i bristande rättsäkerhet och omfattande strafffrihet. Flera anklagelser om korruption har riktats mot domare.

Den rapporteringsskyldighet som åligger medicinsk personal vid misstänkt abort medför att kvinnor som får missfall riskerar åtal för illegal abort. Enligt nationella icke-statliga organisationer har 17 kvinnor dömts till fängelsestraff till följd av missfall. De längsta fängelsestraffen är uppemot 40 år.

Straffrihet

Straffriheten är generellt hög och omfattar cirka 90 procent av alla brott enligt *InSight Crime*. Till skillnad från grannländerna Honduras och Guatemala har El Salvador ingen internationell kommission mot straffrihet. Regeringen menar att problemet istället ska åtgärdas av nationella myndigheter. Ombudsmannen för mänskliga rättigheter rapporterar om utomrättsliga avrättningar och övervåld från polis och militär i samband med brottsbekämpande åtgärder mot den omfattande gängkriminaliteten. Övergreppen utreds eller beivras sällan. Civilsamhällesorganisationer rapporterar om våld mot HBTQ-personer i samband med rutinärenden så som ansökan om ID-handlingar.

Den tolv år långa interna väpnade konflikten i El Salvador avslutades i och med fredsavtalens undertecknande 1992. Den sanningskommission som tillsattes under fredsarbetet uppskattar att mer än 75 000 personer utsattes för övergrepp under konflikten. Cirka hälften involverade bland annat

utomrättsliga avrättningar, övriga försvinnanden och tortyr. Sammantaget bedöms 85 procent av övergreppen ha begåtts av staten eller av aktörer med kopplingar till staten. År 1993 antogs en amnestilag som rör alla typer av kränkningar av mänskliga rättigheter begångna under den interna väpnade konflikten. I juli 2016 fastställde Högsta domstolens konstitutionella kammare att amnestin inte gäller för brott mot mänskligheten, vilket innebär att ansvariga nu kan ställas inför rätta. Under hösten 2016 har en domare valt att öppna fallet om massakern i byn El Mozote år 1981, då nära tusen personer dödades varav nästan hälften var barn. I januari 2012 accepterade regeringen sitt ansvar för massakern men det var då omöjligt att ställa de ansvariga inför rätta. I symboliskt viktiga fall såsom mordet på ärkebiskopen Romero år 1980 och sex jesuitpräster år 1989 har utredningar fortfarande inte inletts.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfrihet föreskrivs i den salvadoranska konstitutionen och respekteras i allmänhet. På Reportrar utan gränser pressfrihetsindex för 2016 rankas El Salvador på plats 58 av 180. Sedan president Sanchez Cerén tillträdde makten år 2014 har El Salvador sjunkit 20 placeringar. Detta beror enligt Reportrar utan gränser till stor del på minskad respekt för oberoende journalistik, bland annat genom att media anklagas för att föra en ”psykologisk terrorkampanj” mot regeringen och att tjänstemän hotar journalister som rapporterar om korruption.

Medieägandet är koncentrerat till ett fåtal ägare som har nära band till de olika politiska partierna, främst högerpartiet *Arena*, vilket begränsar tillgången till fri information. Dock finns en viss trend mot ökad pluralism och oberoende, till stor del tack vare webbaserade medier.

Det finns inga rapporter om restriktioner vad gäller internetanvändning. År 2015 hade 30 procent av befolkningen tillgång till internet i hemmet. Denna statistik underskattar förmodligen den verkliga tillgången till internet i och med att många har internet i sina mobiltelefoner och då internetcaféer är vanligt förekommande.

Mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfriheten föreskrivs i konstitutionen och respekteras i allmänhet. Enskilda organisationer, internationella såväl som nationella, måste registreras för att få verka i landet. Myndigheterna har möjlighet att

bestämma huruvida en organisations syfte är lagligt och lagarna som reglerar detta är vagt formulerade vilket gör att de kan användas för att motarbeta organisationer.

Terrorismlagstiftning har använts godtyckligt för att stoppa demonstranter.

Konstitutionen föreskriver rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar. Däremot får inte militär personal, poliser, domare, höga statstjänstemän eller personer med förtroendeuppdrag bilda fackföreningar utan tillstånd från arbetsgivare, vilket ILO har kritiserat.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfriheten föreskrivs i konstitutionen och respekteras överlag av statsmakten.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

El Salvador har ratificerat Internationella arbetsorganisationen ILO:s åtta centrala konventioner. Rätten att organisera sig fackligt begränsas dock. Enligt lagen krävs minst 35 personer för att etablera en facklig organisation, vilket gör det omöjligt för arbetstagare vid mindre arbetsplatser att bilda lokala fackklubbar. Anställda har inte rätt att ansluta sig till mer än ett fackförbund vilket går ut över personer som har mer än ett arbete samt de som vill ansluta sig både till ett större ramförbund och till en förening som är specifik för arbetsplatsen.

Den lagstadgade minimilönen varierar beroende på sektor men ligger mellan 125 och 260 USD i månaden. Den lagstadgade minimilönen för flera sektorer, främst inom jordbruk, räcker inte till för att täcka kostnaden för en korg basvaror.

Två tredjedelar av arbetskraften arbetar inom den informella sektorn, vilket indikerar att den officiella arbetslösheten på 5,5 procent är missvisande. Anställda inom informell sektor omfattas inte av lagar gällande arbetstider, minimilön eller arbetslöshetsersättning. Även inom den formella sektorn brister dock implementeringen av dessa lagar. Under år 2015 tog den nationella ombudsmannen för mänskliga rättigheter emot 191 anmälningar gällande kränkningar av arbetsrelaterade rättigheter.

Inom monteringsfabriker, så kallade *maquilas*, råder ofta dåliga arbetsförhållanden med låga löner, långa arbetsdagar och bristfällig anställningstrygghet. Facklig verksamhet motarbetas. 85 procent av de anställda är unga kvinnor och sexuella trakasserier är vanligt förekommande. Det förekommer att arbetsgivare kräver att kvinnor gör graviditetstest innan beslut om anställning tas.

Försök har gjorts att uppskatta värdet av det oavlönade hemarbetet som främst utförs av kvinnor. År 2014 uppskattades värdet till 32 procent av BNP, enligt UNDP:s rapport om mänsklig utveckling.

Enligt lag får barn under 14 år inte arbeta. På grund av bristande statliga instrument för implementering, inspektion och sanktioner förekommer barnarbete, inklusive de värsta formerna av barnarbete. Barn arbetar främst inom jordbrukssektorn men även inom handel och industri. Trots att barnarbetet minskat med 11 procent sedan 2011 efter en satsning från regeringen arbetar fortfarande nära 11 procent av de salvadoranska barnen mellan 5 och 17 år, enligt officiella siffror, och 6 procent av barnen arbetar inom yrken som klassas som farliga. Dock antas mörkertalet vara stort, framförallt inom jordbruket där det är svårt att skilja mellan barnarbete och barn som hjälper sina föräldrar.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Den salvadoranska författningen garanterar rätten till hälsa. Dock är tillgången till hälso- och sjukvård begränsad och skiljer sig mycket åt mellan olika grupper. Delar av befolkningen, framför allt urfolk och resurssvaga personer på landsbygden, har begränsad tillgång till hälso- och sjukvård. Sjukvårdssystemet indelas i privata, avgiftsbelagda vårdgivare, ett socialförsäkringssystem för arbetstagare och ett underfinansierat allmänt och kostnadsfritt system för övriga. Ombudsmannen för mänskliga rättigheter rapporterar att det saknas mediciner och sjukvårdsmaterial. De statliga utgifterna för hälsosektorn uppgår till cirka 4,5 procent av landets BNP enligt Världsbanken.

Medellivslängden är 73 år. Kronisk undernäring bland barn har sjunkit från 20 till 15 procent de senaste åren medan akut undernäring har ökat från 1 till 2 procent sedan år 2008. Spädbarnsdödligheten uppgick år 2015 till 13,5 av 1 000 levande födda barn och mödradödligheten till 69 per 100 000 födda barn. Av alla födslar sker 98 procent med hjälp av utbildad personal.

El Salvador har ett totalförbud mot abort. Det är inte tillåtet att genomföra en abort under några omständigheter, även om kvinnans eller fostrets liv är i fara eller om graviditeten uppstått som konsekvens av våldtäkt eller incest. En kvinna som genomför en abort riskerar fängelse, vanligast två till åtta år, men i vissa fall döms kvinnan för mord och kan då få fängelsestraff på upp till 50 år. Hälso- och sjukvårdspersonal som utför en abort riskerar upp till tolv års fängelse. Kvinnor som fått missfall har många gånger utretts för att själva ha framkallat abort och i vissa fall dömts för mord. Enligt den lokala organisationen *Agrupación Ciudadana por la Despenalización del Aborto El Salvador* sitter idag 25 kvinnor i fängelse för mord utan tillräckliga bevis. Trots den hårda lagstiftningen utförs många illegala och osäkra aborter, vilket utgör en stor risk för kvinnors hälsa. Enligt *International Planned Parenthood Federation* begränsas tillgången till preventivmedel och sexualundervisning av kulturella och religiösa föreställningar, vilket särskilt drabbar unga kvinnor. Av dödsfallen bland gravida tonåringar är 57 procent självmord enligt Hälsoministeriets statistik. Under 2016 har ett lagförslag om att avkriminalisera abort i vissa fall diskuterats i kongressen.

Liksom många latinamerikanska länder har El Salvador drabbats av zikaviruset, vilket kan leda till sjukdomen mikrocefali hos nyfödda barn. Myndigheternas strategi för att minska riskerna för mikrocefali har varit att rekommendera att kvinnor undviker att bli gravida fram till år 2018.

Rätten till utbildning

Den nioåriga grundskolan är enligt författningen obligatorisk för barn mellan 7 och 15 år. Skolan ska enligt lag vara avgiftsfri, dock är skolböcker dyra och uniformstvång råder. När regeringspartiet FMLN tillträdde 2009 införde de ett socialt program för att tillhandahålla gratis skoluniformer, böcker och skolmat. Behovet att bidra till familjens försörjning gör att många fattiga barn uteblir från hela eller delar av skolarbetet. FN:s barnfond Unicef rapporterar att 96 procent av barnen börjar i grundskolan och 84 procent avslutar sin primärutbildning. Befolkningen äldre än 25 år har i genomsnitt gått 6,5 år i skolan. Skillnaden mellan stad och landsbygd är stor, i flera byar på landsbygden finns inte tillräckligt många skolor i förhållande till antalet barn i skolålder. Barn på landsbygden skrivs in i grundskolan i lägre utsträckning än i städerna.

Utbildning om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter ingår inte i den offentliga utbildningen.

Av befolkningen är 88 procent läs- och skrivkunniga. Siffran är något högre bland män än bland kvinnor. För salvadoraner mellan 15 och 24 år ligger läs- och skrivkunnigheten på 98 procent.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Med en BNP per capita på 3 853 dollar (2015) räknas El Salvador som ett lägre medelinkomstland, men de sociala klyftorna är stora och den ekonomiska ojämlikheten hög. Enligt det multidimensionella fattigdomsmåttet lever 35 procent av salvadoranerna i fattigdom. De regionala skillnaderna är därtill stora, i huvudstaden San Salvador lever 19 procent i fattigdom medan siffran uppgår till 54 procent i regionen La Paz. FN:s utvecklingsprogram (UNDP) index för mänsklig utveckling placerar El Salvador på plats 116 av 188 länder år 2015.

På grund av sin geografiska placering vid Stilla havet och på tre olika kontinentalplattor är El Salvador mycket utsatt för naturkatastrofer. Klimatförändringarna påverkar landet i hög grad. *World Food Programme* placerar El Salvador på 14:e plats i sitt *World Risk Index*. För närvarande pågår den värsta torkan på flera decennier i den så kallade ”torra korridoren”. I januari 2016 beräknades 825 000 salvadoraner leva i en situation med osäker livsmedelsförsörjning till följd av torkan.

Under de senaste decennierna har regeringen gjort stora satsningar på tillgången till vatten och sanitet vilket har förbättrat situationen avsevärt. Skillnaderna är dock stora mellan stad och landsbygd, i städerna är 85 procent av hushållen anslutna till vattenledningarna medan mindre än 60 procent av hushållen på landsbygden är det, rapporterar FN:s särskilda rapportör om den mänskliga rätten till vatten och sanitet efter sitt besök i El Salvador i maj 2016.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Kvinnor diskrimineras både på arbetsmarknaden, inom familjen och i politiken. Könscrollerna följer patriarkala mönster. Även om attitydförändringar kan skönjas, och många kvinnor idag yrkesarbetar, så bär kvinnor fortfarande huvudansvaret för hem och barn. Generellt är kvinnors löner lägre än mäns och kvinnor innehar i betydligt mindre utsträckning än män chefspositioner eller politiskt viktiga poster. År 2013 inkluderades en

kvoteringsbestämmelse om 30 procent kvinnor på de politiska partiernas vallistor för de kommande fem kongressvalen.

En lag om jämställdhet och avskaffande av diskriminering av kvinnor är i kraft sedan 2011 och en särskild lag om våld mot kvinnor tillämpas sedan januari 2012. Sedan år 2010 finns även en särskild lagstiftning om mord på kvinnor, så kallade *femicidios*. Könsbaserat våld förekommer i hög utsträckning och El Salvador har under de senaste åren haft en av världens högsta frekvens av mord på kvinnor. *Amnesty International* rapporterar att 475 kvinnor mördades mellan januari och oktober 2015, en ökning jämfört med motsvarande period året innan då 294 kvinnor mördades. Strafffriheten är hög. Våldtäkt är straffbelagt, även inom äktenskapet, men anmäls i mycket liten grad på grund av sociala stigma och hög strafffrihet.

Det råder ett totalförbud mot abort och kvinnor som ändå gör abort eller får missfall riskerar långa fängelsestraff, i vissa fall för mord.

Människohandel med kvinnor och barn är mycket utbrett och förekommer till, från och genom El Salvador där unga kvinnor från landsbygden är de som främst drabbas. Regeringen rapporterade 49 fall 2015, medan en icke-statlig organisation rapporterat att de hanterat 159 fall under samma år.

Barnets rättigheter

Barn lever i fattigdom i högre grad än vuxna. Enligt Unicef lever 41 procent av barnfamiljerna i fattigdom enligt det multidimensionella fattigdomsmåttet, jämfört med 24 procent av hushåll utan barn. Trots att lagen föreskriver att alla barn ska registreras vid födseln sker detta inte alltid, vilket leder till att de inte heller skrivs in i skolan.

Den omfattande utvandringen till USA har gjort att stora grupper av barn och ungdomar växer upp utan vuxenstöd. Det finns över 100 000 föräldralösa barn i landet. Dessa utgör en potentiell rekryteringsbas för kriminella ungdomsgäng och rekryteringsåldern har enligt organisationer för mänskliga rättigheter sjunkit de senaste åren. En stor del av mördade minderåriga har kopplingar till kriminella ungdomsgäng och merparten av dessa brott utreds inte. Antalet barn som migrerar ensamma har ökat, dels till följd av att de kriminella ungdomsgängen använder hot och våld för att rekrytera medlemmar, dels av ekonomiska skäl. Dessa barn är mycket utsatta.

Våld inom familjen är utbrett, anmälningsbenägenheten låg och endast ett fåtal av de anmälda brotten utreds.

Den lagliga åldern för att ingå äktenskap är 18 år, dock kan minderåriga få särskilda tillstånd för att ingå äktenskap ifall de har nått puberteten eller väntar barn tillsammans med den tilltänkta maken. Majoriteten av anmälda sexuella övergrepp begås mot flickor mellan 10 och 19 år.

El Salvador har bland Latinamerikas högsta förekomst av graviditeter bland barn och unga. Enligt Hälsoministeriet var tre av tio gravida kvinnor minderåriga år 2013. Detta kan delvis förklaras av den begränsade tillgången till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Handel med barn för sexuellt utnyttjande förekommer från, till och genom El Salvador och har ökat under de senaste åren.

Straffbarhetsåldern är tolv år. Ungdomar mellan 12 och 17 år är straffbara inom ramen för en särskild lagstiftning och deras ärenden prövas i särskilda ungdomsdomstolar. Gängrelaterat våld förekommer frekvent på landets ungdomsfängelser.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

El Salvador har inte ratificerat ILO:s konvention 169 om urfolks rättigheter. Omkring en procent av landets befolkning uppskattas tillhöra något urfolk. Sedan år 2014 garanteras urfolks rättigheter i författningen och regeringen har antagit strategier för att bevara och utveckla urfolkens etniska och kulturella identitet. Diskriminering på grund av ursprung är förbjudet. Dock utsätts personer ur urfolken för diskriminering i hög utsträckning, både ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt. Det finns inga lagar som skyddar urfolks mark- och landrättigheter. Eftersom mycket få personer ur urfolken har papper på att de äger den mark som deras familjer bott på i generationer har de inte heller möjlighet att få banklån eller krediter, något som ökar det ekonomiska utanförskapet.

Urfolken är underrepresenterade i statsapparaten och på demokratiskt valda positioner.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Enligt författningen är diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet förbjuden. Dock diskrimineras HBTQ-personer i hög grad.

Amnesty International rapporterar att statliga tjänstemän såväl som privatpersoner trakasserar och diskriminerar HBTQ-personer, exempelvis när de anmäler brott eller ansöker om ID-kort. Rapporten om att Åklagarmyndigheten har vägrat registrera anmälningar om våld och hot mot HBTQ-personer har förekommit.

Mord på HBTQ-personer har ökat under de senaste åren, enligt Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter. Mest utsatta för våld, förföljelser och mord är transpersoner. I maj 2015 mördades transpersonen och människorättsaktivisten Francela Méndez. Ingen har ännu ställts inför rätta för mordet. Straffriheten är generellt mycket hög för brott mot HBTQ-personer.

Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter rapporterar att på grund av de omfattande trakasserier och attacker som HBTQ-personer utsätts för väljer många att migrera, främst till Costa Rica och USA. Migranter i regionen i allmänhet och HBTQ-migranter i synnerhet är extremt sårbara för våld och utpressning från den organiserade brottsligheten.

HBTQ-personer är även en av de mest utsatta grupperna i fängelser. De utsätts i hög grad för sexuellt våld. Transkvinnor som sätts i fängelse får ofta sitta i fängelse tillsammans med män, vilket ökar risken för övergrepp.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Migrationen från El Salvador är stor, framför allt till USA. Internationella Organisationen för migration (IOM) uppskattar att ungefär 2 miljoner salvadoraner, cirka 30 procent av landets befolkning, befinner sig i USA. De främsta anledningarna till migrationen är våldet, den organiserade brottsligheten och de begränsade ekonomiska möjligheterna för unga.

Runt 70 procent av de centralamerikanska migranterna beräknas vara mellan 15 och 29 år gamla och 85 procent av migranterna är män enligt IOM. Dock har andelen kvinnliga migranter ökat under de senaste åren. Kvinnor utsätts för sexuellt våld under migrationen i så stor utsträckning att flyktingsmugglarna uppmanar dem att ta preventivmedel. Även många

ensamma barn migrerar i hela Centralamerika och antalet har ökat under de senaste åren. Generellt utsätts migranter i hög grad för våld, hot och utpressning av kriminella organisationer.

Migrationen till El Salvador från grannländer har enligt IOM ökat under de senaste åren. Under 2016 har El Salvador, liksom som de andra centralamerikanska länderna, i ökande grad blivit ett transitland för migranter från Asien och Afrika. Precis som centralamerikanska migranter utsätts de för våld, hot och utpressning från den organiserade brottsligheten och kvinnorna utsätts i hög grad för sexuellt våld.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt författningen är diskriminering av personer med funktionsnedsättning förbjuden inom arbete, transport, offentliga institutioner, sjukvård och utbildning. Enligt det Nationella rådet för personer med funktionsnedsättning *Consejo Nacional de Atención Integral a la Persona con Discapacidad* (CONAIPD) allokerar regeringen inte tillräckliga resurser för att implementera dessa lagar. Huruvida barn med funktionsnedsättning har möjlighet att gå i skolan beror till stor del på deras föräldrars ekonomiska resurser. Lagen föreskriver att alla arbetsplatser bör anställa en person med någon typ av funktionsnedsättning som var 25:e anställd, men denna lag följs sällan enligt CONAIPD.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har inte implementerats i sin helhet i landets lagstiftning. Tillgången till arbetsmarknad, utbildning, transporter, offentliga lokaler och inrättningar för hälsa och sjukvård är alltjämt begränsad för personer med funktionsnedsättning.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1995 respektive år 2014.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades 2011.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1979.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1981. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har undertecknats 2001 men inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1996. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte undertecknats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002 respektive 2004.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2007.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte undertecknats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet ratificerades år 1983.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2016.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter, *American Convention on Human Rights (ACHR)*, ratificerades år 1978. Tilläggsprotokollet om

ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificerades år 1995.
Tilläggsprotokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte undertecknats.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (*IACHR*) jurisdiktion,
accepterades år 1995.

Interamerikanska konventionen för förebyggande och bestraffning av tortyr,
Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture, ratificerades år 1994.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Sverige bedrev utvecklingssamarbete med El Salvador mellan 1979 och 2009. Under den interna väpnade konflikten gav Sverige ett omfattande humanitärt bistånd. Under 1990-talet genomfördes bland annat insatser till stöd för fredsavtalens genomförande och på 2000-talet program för mikrokrediter. Det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet med El Salvador avslutades år 2009.

De svenska enskilda organisationerna Diakonia, *We Effect*, *Union to Union* och Individuell Människohjälp stödjer ett antal lokala människorättsorganisationer i landet med finansiering genom Sida.

I den senaste cykeln av UPR gav Sverige rekommendationerna att El Salvador bör försäkra kvinnor om deras rättigheter till säker medicinsk och reproduktiv hälsovård samt ratificera det tillhörande protokollet till Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor.